

KIRJALLINEN KYSYMYS 398/2010 vp

Leskeneläkkeen vähentämisen perusteet

Eduskunnan puhemiehelle

Kuolleen puolison leskirouvan leskeneläkkeeeseen on työeläkevakuutusyhtiö tehnyt työeläkelakien mukaisen vähennyksen, jonka perusteena oli laskennallinen työeläke, 1 500 euroa/kk. Eläkkeen saaja oli pyytänyt käyttämään vähennyksenä laskennallisen eläkkeen sijasta saamaansa ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan määrää, 1 357 euroa/kk. Työeläkevakuutusyhtiö hylkäsi hakemuksen perustellen, ettei leskeneläkettä voi vähentää haetulla määrällä, koska haki-jan työttömyyspäiväraha ei ole vähintään neljän-nestä pienempi kuin laskennallinen eläke. Päätös perustui TyEL:n 91 §:ään ja saman lain voimaan-panolakiin sekä YEL:n 84 §:ään.

Päätöksen taloudellinen vaikutus tuntuu pie-neltä, mutta se on todellinen heikennys pienitu-loiselle leskelle.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjär-jestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

*Miten ja milloin hallitus aikoo ottaa
pohdittavaksi ja korjattavaksi lesken-
eläkkeen poikkeuksellisen vähentämi-
sen edellytyksiin liittyvät epäkohdat?*

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2010

Pekka Vilkuna /kesk

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pekka Vilkun /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 398/2010 vp:

Miten ja milloin hallitus aikoo ottaa pohdittavaksi ja korjattavaksi leskeneläkkeen poikkeuksellisen vähentämisen edellytyksiin liittyvän epäkohdan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Työeläkejärjestelmässämme leskeneläkkeen tarkoituksena on täydentää lesken toimeentuloa silloin, kun lesken oma eläke tai lesken omat ansiotulot eivät riittävissä määrin turvaa hänen toimeentuloaan. Leskeneläke mitoitetaan sitä toimeentulon alentumista vastaavasti, jonka edunjättäjän kuolema on leskelle aiheuttanut. Tämä toteutetaan niin sanotun leskeneläkkeen vähentämisen avulla. Leskeneläkkeen vähentäminen tehdään omaa eläkettä saavalle leskelle edunjättäjän kuolemaa seuraavan kuukauden alusta ja työelämässä olevalle leskelle edunjättäjän kuolemaa seuraavan seitsemännen kalenterikuukauden alusta. Leskeneläkettä ei kuitenkaan koskaan vähennetä ennen kuin edunjättäjän ja lesken kanssa samassa taloudessa edunjättäjän kuollessa asunut lapseneläkkeeseen oikeutettu nuorin lapsi täyttää 18 vuotta.

Pääsääntönä on, että leskeneläkettä vähennettäessä otetaan huomioon lesken omat työeläkkeet. Jos leski ei saa edunjättäjän kuollessa omaa työeläkettä, lesken työeläkkeenä pidetään sitä laskennallista työeläkettä, joka leskelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut oikeutetuksi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen edunjättäjän kuolinpäivänä (lesken laskennallinen eläke).

Edellä kuvatusta pääsäännöstä on erityistilanteita koskeva poikkeussäännös. Sen mukaan, jos leski ei saa edunjättäjän kuollessa omaa työeläkettä tai jos hän saa osatyökyvyttömyyseläkettä taikka osa-aikaeläkettä, lesken hakemuksesta leskeneläkettä vähennettäessä voidaan ottaa lesken omien työeläkkeiden sijasta hänen saamansa keskimääräiset ansiotulot ja niihin perustuvat etuudet sekä osatyökyvyttömyyseläke tai osa-aikaeläke. Keskimääräinen ansiotulo lasketaan lesken kuudelta kuukaudelta ennen hakemuksen tekemistä saamista ansioista. Jotta edellä tarkoitetut ansiotulot, etuudet ja osaeläke voidaan ottaa pääsäännön mukaisten työeläkkeiden sijasta huomioon leskeneläkkeen vähentämisessä, niiden on oltava, kun keskimääräisistä ansiotuloista otetaan huomioon 60 prosenttia, yhteensä vähintään 25 prosenttia pienemmät kuin pääsäännön mukaiset lesken omat työeläkkeet.

Työeläkelakien mukaisen perhe-eläkejärjestelmän kokonaisuudistus toteutettiin vuonna 1990. Jo tuolloin työeläkelainsäädäntöön otettiin edellä kuvattu erityistilanteita koskeva poikkeussäännös, joka on pysynyt tähän hetkeen saakka 25 prosentin rajamäärineen asiasisällöltään lähes muuttumattomana. Kysymyksessä olevan poikkeussäännöksen mukaisen menettelyn käyttämisen edellytykseksi on nimenomaisesti haluttu säätää se, että poikkeavan menettelyn käyttämisestä on vähäistä suurempi merkitys lesken toimeentulon kannalta. Samanlaiseen ajatteluun perustuu muun muassa sairausvakuutuslain säännökset siitä, milloin sairauspäivärahan perusteena olevien pääsäännön mukaisten verotuksessa todettujen vuosityötulojen sijasta voidaan käyttää työkyvyttömyyden alkamista välittömästi edeltäneiden kuuden kuukauden työtuloja kahdella kerrottuna.

Leskeneläkkeen vähentämisessä eläkkeen vähennys on 50 prosenttia lesken omien työeläkkeiden ja eläkkeen vähennyksen perusteen erotuksesta. Eläkkeen vähennyksen peruste on 615,50 euroa kuukaudessa vuoden 2010 tasossa.

Leskeneläkkeen vähennyksen perustetta on muutettu vuoden 2010 alusta, jolloin siirryttiin kaikkia leskiä koskevaan rajamäärään eli edellä mainittuun 615,50 euroon kuukaudessa vuoden 2010 tasossa. Tätä ennen vähentämisen peruste

oli edunjättäjän eläke, mutta kuitenkin enintään 774,43 tai vähintään 387,13 euroa kuukaudessa vuoden 2009 tasossa. Aiempaan vähennyksen perusteeseen verrattuna yhden rajamäärän käyttöönotto paransi pienituloisten leskien asemaa samalla kun se hieman pienensi suurempituloisten leskien leskeneläkettä. Muunlaisia lainsäädännöllisiä muutostarpeita leskeneläkkeeseen ei ole viime aikoina noussut esille.

Helsingissä 1 päivänä kesäkuuta 2010

Sosiaali- ja terveysministeri Juha Rehula

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 398/2010 rd undertecknat av riksdagsledamot Pekka Vilkuna /cent:

Hur och när ämnar regeringen ta itu med att dryfta och rätta till det missförhållande som ansluter sig till förutsättningarna för den exceptionella minskningen av efterlevandepensionen?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

I vårt arbetspensionssystem är efterlevandepensionen avsedd att komplettera den efterlevande makens utkomst i det fall att den efterlevande makens egen pension eller egna förvärvsinkomster inte i tillräcklig mån tryggar hans eller hennes utkomst. Efterlevandepensionen dimensioneras att motsvara den minskning i utkomsten som förmånslåtarens död har orsakat den efterlevande maken. Detta verkställs genom den så kallade minskningen av efterlevandepensionen. Minskningen av efterlevandepensionen görs för en efterlevande make som får egen pension från början av den månad som följer efter förmånslåtarens död och för en efterlevande make som är med i arbetslivet från början av den sjunde kalendermånaden som följer efter förmånslåtarens död. Efterlevandepensionen minskas dock aldrig förrän det yngsta barnet som är berättigat till barnpension och som har bott i samma hushåll som förmånslåtarens och den efterlevande maken fyller 18 år.

Huvudregeln är att man vid minskningen av efterlevandepensionen beaktar den efterlevande makens egna arbetspensioner. Om den efterlevande maken vid förmånslåtarens död inte får

egen arbetspension, betraktas som den efterlevande makens arbetspension den kalkylerade arbetspension som hade beviljats, om den efterlevande maken hade blivit berättigad till full invalidpension den dag då förmånslåtarens avled (efterlevande makes kalkylerade pension).

Gällande den ovan beskrivna huvudregeln finns en undantagsbestämmelse som gäller i särskilda fall. Enligt den, om den efterlevande maken vid förmånslåtarens död inte får egen arbetspension eller om han eller hon får delinvalidpension eller deltidspension, kan på ansökan av den efterlevande maken vid minskningen av efterlevandepensionen i stället för den efterlevande makens egna arbetspensioner beaktas den efterlevande makens genomsnittliga förvärvsinkomster och på dem grundade förmåner samt delinvalidpension eller deltidspension. Den genomsnittliga förvärvsinkomsten räknas ut på grundval av den efterlevande makens inkomster under sex månader före ansökan. För att de här avsedda förvärvsinkomsterna, förmånerna och delpensionen ska kunna beaktas i stället för arbetspensionerna i enlighet med huvudregeln vid minskningen av efterlevandepensionen ska dessa tillsammans vara minst 25 procent mindre än den efterlevande makens egna arbetspensioner som fastställts i enlighet med huvudregeln, när 60 procent beaktas av de genomsnittliga förvärvsinkomsterna.

En totalreform av familjepensionssystemet enligt arbetspensionslagarna genomfördes år 1990. Redan då togs den ovan beskrivna undantagsbestämmelsen gällande särskilda fall med i arbetspensionslagstiftningen och har funnits med så gott som oförändrad till sitt sakinhåll, inklusive gränsen på 25 procent, fram till dags dato. Man har uttryckligen velat reglera att en förutsättning för utnyttjandet av förfarandet i enlighet

med ifrågavarande undantagsbestämmelse ska vara att användandet av det undantagsvisa förfarandet ska ha en mer än en ringa betydelse för den efterlevande makens utkomst. På ett likartat tänkesätt grundar sig bland annat sjukförsäkringslagens bestämmelser i enlighet med huvudregeln om när man i stället för de årsarbetsinkomster som sjukförsäkringspenningen grundar sig på, som har konstaterats vid beskattningen, ska kunna använda arbetsinkomsterna under de sex månader som omedelbart föregår begynnelsepunkten för arbetsoförmågan multiplicerat med två.

Vid minskningen av efterlevandepensionen är minskningen av pensionen 50 procent av skillnaden mellan den efterlevande makens egna arbetsinkomster och grunden för minskningen av pen-

sionen. Grunden för minskningen av pensionen är 615,50 euro per månad enligt nivån år 2010.

Grunden för minskningen av efterlevandepensionen har ändrats från början av år 2010 då man övergick till ett gränsbelopp som gäller alla efterlevande makar dvs. till ovan nämnda 615,50 euro per månad på 2010 års nivå. Före detta var grunden för minskningen förmånslåtarens pension men dock högst 774,43 eller minst 387,13 euro per månad på 2009 års nivå. Jämfört med den tidigare grunden för minskningen förbättrade ibruktagandet av ett gränsbelopp ställningen för efterlevande makar med små inkomster medan det försämrade efterlevandepensionen en aning för efterlevande makar med högre inkomster. Andra slag av behov av att ändra lagstiftningen gällande efterlevandepensionen har inte framkommit under den senaste tiden.

Helsingfors den 1 juni 2010

Social- och hälsovårdsminister Juha Rehula